

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Інтегрований курс "Демократія: цінності, принципи, механізми"
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій. Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій
Розробник(и)	Лебідь Андрій Євгенійович
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Тривалість вивчення навчальної дисципліни	один семестр
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг дисципліни становить 5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 48 год. становить контактна робота з викладачем (16 год. лекцій, 32 год. практичних занять)
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Електронні системи та компоненти"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є досягнення студентами рівня критичного мислення та системного розуміння природи соціальних цінностей, ролі влади, захисту прав людини та громадянина, усвідомлення ролі громадянського суспільства у моніторингу діяльності владних інституцій для активного та відповідального громадянства

4. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 Теоретичні засади та основи демократичного урядування

Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Засади демократичного урядування. Концепція розумного егоїзму. Створення та еволюція демократії. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації. Характер відносин особистості та держави. Конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи. Якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства. Роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами.

Тема 2 Принципи демократії

Принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та вільні вибори, економічна свобода, протидія зловживанню службовими повноваженнями, визнання результатів виборів, права людини, багатопартійні системи, верховенство права, правове закріплення прав людини). Сучасна демократія.

Тема 3 Права людини

Сутність та природа прав людини. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Громадянські та політичні, соціальні, економічні та культурні права. Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Обмеження прав людини. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини.

Тема 4 Механізми забезпечення та захисту прав людини

Створення Організації Об'єднаних Націй. Основні міжнародно-правові документи захисту прав людини: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Механізми захисту прав людини: міжнародні та національні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми забезпечення прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система. Захист прав людини. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Верховної Ради України з прав дитини, правозахисні організації громадянського суспільства. Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.

Тема 5 Види демократій. Ліберальна демократія

Типи переходів до демократії. Пряма (плебісцитна) та непряма (представницька (репрезентативна) демократії. Умови демократії. Поділ влади та політичні режими. Концепції та моделі демократій. Колективістське, плюралістичне та ліберальне бачення демократії. Інформаційна демократія

<p>Тема 6 Громадянське суспільство та демократія</p> <p>Значення громадських організацій для підтримання основ демократичного суспільства. Умови виникнення та структуротворчі елементи громадянського суспільства. Характеристики громадянського суспільства. Неурядові організації. Принципи та структура громадянського суспільства.</p>
<p>Тема 7 Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення</p> <p>Поняття конституціоналізму та його значення. Доктрина конституціоналізму. Історія поняття «конституція». Конституція та її роль у державі. Конституціоналізм і сучасні демократичні держави. Виклики конституційним демократіям. Конституція України: основні положення</p>
<p>Тема 8 Громадянське суспільство в дії. Форми, методи та інструменти громадянської участі в Україні</p> <p>Громадськість і громадянство. Кейси громадянського суспільства в дії. Форми громадянської участі в Україні: правові основи використання та практичне застосування. Методи та інструменти громадянської участі. Активність громадян та ефективність інструментів громадянської участі в Україні.</p>

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Здійснювати пошук, обробку й аналіз інформаційних джерел, застосовувати сучасні методи дослідження та цифрові технології для вирішення професійних і суспільно-значимих завдань.
РН2	Опанувати критичний стиль мислення, формувати власну позицію, вміння її доносити в просвітницькій і адвокаційній діяльності до різних стейкхолдерів, виявляти ініціативу, небайдужість до суспільних проблем.
РН3	Здійснювати розподіл повноважень і відповідальності на основі їх делегування, організувати та управляти процесами у громадській сфері
РН4	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 171 Електроніка:

ПР5	Навички оцінювання, інтерпретації та синтезу інформації і даних
ПР11	Застосовувати міжособистісні навички для взаємодії з іншими людьми та залучення їх до командної роботи
ПР12	Толерантно сприймати та застосовувати етичні норми поведінки відносно інших людей

7. Роль освітнього компонента у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна

дисципліна:

8. Види навчальних занять

Тема 1. Теоретичні засади та основи демократичного урядування
<p>Лк1 "Теоретичні засади та основи демократичного урядування" (денна)</p> <p>Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Засади демократичного урядування. Концепція розумного егоїзму. Створення та еволюція демократії. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації. Характер відносин особистості та держави. Конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи. Якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства. Роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами.</p>
<p>Пр1 "Теоретичні засади та основи демократичного урядування" (денна)</p> <p>Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Засади демократичного урядування. Концепція розумного егоїзму. Створення та еволюція демократії. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації. Характер відносин особистості та держави. Конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи. Якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства. Роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами</p>
<p>Пр2 "Теоретичні засади та основи демократичного урядування" (денна)</p> <p>Природний стан та суспільний договір. Концепція та походження влади. Засади демократичного урядування. Концепція розумного егоїзму. Створення та еволюція демократії. Поняття «суспільство». Формування суспільства та держави-нації. Характер відносин особистості та держави. Конкуруючі інтереси особистості та держави, які можуть призвести до конфлікту; як їх вирішити та чи варто віддавати перевагу інтересам держави чи особи. Якими є переваги та проблеми, пов'язані з природним станом, для людини та суспільства. Роль державної влади в умовах демократії: забезпечення безпеки та порядку, захист приватної власності та прав людини, захист вразливих верств населення, забезпечення економічного добробуту. Підходи до визначення зобов'язань держави перед громадянами</p>
Тема 2. Принципи демократії
<p>Лк2 "Принципи демократії" (денна)</p> <p>Принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та вільні вибори, економічна свобода, протидія зловживанню службовими повноваженнями, визнання результатів виборів, права людини, багатопартійні системи, верховенство права, правове закріплення прав людини). Сучасна демократія.</p>

Пр3 "Принципи демократії" (денна)

Принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та вільні вибори, економічна свобода, протидія зловживанню службовими повноваженнями, визнання результатів виборів, права людини, багатопартійні системи, верховенство права, правове закріплення прав людини). Сучасна демократія.

Пр4 "Принципи демократії" (денна)

Принципи демократії (громадська участь, рівність, політична толерантність, підзвітність, прозорість, регулярні чесні та вільні вибори, економічна свобода, протидія зловживанню службовими повноваженнями, визнання результатів виборів, права людини, багатопартійні системи, верховенство права, правове закріплення прав людини). Сучасна демократія.

Тема 3. Права людини

Лк3 "Права людини" (денна)

Сутність та природа прав людини. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Громадянські та політичні, соціальні, економічні та культурні права. Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Обмеження прав людини. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини.

Пр5 "Права людини" (денна)

Сутність та природа прав людини. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Громадянські та політичні, соціальні, економічні та культурні права. Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Обмеження прав людини. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини.

Пр6 "Права людини" (денна)

Сутність та природа прав людини. Еволюція прав людини. Покоління прав людини. Індивідуальні та колективні права. Громадянські та політичні, соціальні, економічні та культурні права. Зобов'язання держави щодо прав людини: поважати, захищати, втілювати. Негативні та позитивні права. Обмеження прав людини. Гідність, свобода, рівність, толерантність, демократія та справедливість як основа розуміння прав людини.

Тема 4. Механізми забезпечення та захисту прав людини

Лк4 "Механізми забезпечення та захисту прав людини" (денна)

Створення Організації Об'єднаних Націй. Основні міжнародно-правові документи захисту прав людини: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Механізми захисту прав людини: міжнародні та національні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми забезпечення прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система. Захист прав людини. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Верховної Ради України з прав дитини, правозахисні організації громадянського суспільства. Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.

Пр7 "Механізми забезпечення та захисту прав людини" (денна)

Створення Організації Об'єднаних Націй. Основні міжнародно-правові документи захисту прав людини: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Механізми захисту прав людини: міжнародні та національні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми забезпечення прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система. Захист прав людини. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Верховної Ради України з прав дитини, правозахисні організації громадянського суспільства. Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.

Пр8 "Механізми забезпечення та захисту прав людини" (денна)

Створення Організації Об'єднаних Націй. Основні міжнародно-правові документи захисту прав людини: Загальна декларація прав людини, Європейська Конвенція з прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Механізми захисту прав людини: міжнародні та національні. Європейський суд з прав людини. Національні механізми забезпечення прав людини: дієве законодавство, правоохоронні органи, судова система. Захист прав людини. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений Верховної Ради України з прав дитини, правозахисні організації громадянського суспільства. Особливості захисту прав вразливих верств населення. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Конвенція про права дитини, Рамкова конвенція про захист національних меншин, Конвенція про права осіб з інвалідністю. Захист прав людини під час воєнних дій.

Тема 5. Види демократій. Ліберальна демократія

Лк5 "Види демократій. Ліберальна демократія" (денна)

Типи переходів до демократії. Пряма (плебісцитна) та непряма (представницька (репрезентативна) демократії. Умови демократії. Поділ влади та політичні режими. Концепції та моделі демократій. Колективістське, плюралістичне та ліберальне бачення демократії. Інформаційна демократія

<p>Пр9 "Види демократій. Ліберальна демократія" (денна)</p> <p>Типи переходів до демократії. Пряма (плебісцитна) та непряма (представницька (репрезентативна) демократії. Умови демократії. Поділ влади та політичні режими. Концепції та моделі демократій. Колективістське, плюралістичне та ліберальне бачення демократії. Інформаційна демократія</p>
<p>Пр10 "Види демократій. Ліберальна демократія" (денна)</p> <p>Типи переходів до демократії. Пряма (плебісцитна) та непряма (представницька (репрезентативна) демократії. Умови демократії. Поділ влади та політичні режими. Концепції та моделі демократій. Колективістське, плюралістичне та ліберальне бачення демократії. Інформаційна демократія</p>
<p>Тема 6. Громадянське суспільство та демократія</p>
<p>Лк6 "Громадянське суспільство та демократія" (денна)</p> <p>Значення громадських організацій для підтримання основ демократичного суспільства. Умови виникнення та структуротворчі елементи громадянського суспільства. Характеристики громадянського суспільства. Неурядові організації. Принципи та структура громадянського суспільства.</p>
<p>Пр11 "Громадянське суспільство та демократія" (денна)</p> <p>Значення громадських організацій для підтримання основ демократичного суспільства. Умови виникнення та структуротворчі елементи громадянського суспільства. Характеристики громадянського суспільства. Неурядові організації. Принципи та структура громадянського суспільства.</p>
<p>Пр12 "Громадянське суспільство та демократія" (денна)</p> <p>Значення громадських організацій для підтримання основ демократичного суспільства. Умови виникнення та структуротворчі елементи громадянського суспільства. Характеристики громадянського суспільства. Неурядові організації. Принципи та структура громадянського суспільства.</p>
<p>Тема 7. Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення</p>
<p>Лк7 "Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення" (денна)</p> <p>Поняття конституціоналізму та його значення. Доктрина конституціоналізму. Історія поняття «конституція». Конституція та її роль у державі. Конституціоналізм і сучасні демократичні держави. Виклики конституційним демократіям. Конституція України: основні положення</p>
<p>Пр13 "Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення" (денна)</p> <p>Поняття конституціоналізму та його значення. Доктрина конституціоналізму. Історія поняття «конституція». Конституція та її роль у державі. Конституціоналізм і сучасні демократичні держави. Виклики конституційним демократіям. Конституція України: основні положення</p>

<p>Пр14 "Конституція та конституціоналізм: поняття, сутність, значення" (денна)</p> <p>Поняття конституціоналізму та його значення. Доктрина конституціоналізму. Історія поняття «конституція». Конституція та її роль у державі. Конституціоналізм і сучасні демократичні держави. Виклики конституційним демократіям. Конституція України: основні положення</p>
<p>Тема 8. Громадянське суспільство в дії. Форми, методи та інструменти громадянської участі в Україні</p>
<p>Лк8 "Громадянське суспільство в дії. Форми, методи та інструменти громадянської участі в Україні" (денна)</p> <p>Громадськість і громадянство. Кейси громадянського суспільства в дії. Форми громадянської участі в Україні: правові основи використання та практичне застосування. Методи та інструменти громадянської участі. Активність громадян та ефективність інструментів громадянської участі в Україні.</p>
<p>Пр15 "Громадянське суспільство в дії. Форми, методи та інструменти громадянської участі в Україні" (денна)</p> <p>Громадськість і громадянство. Кейси громадянського суспільства в дії. Форми громадянської участі в Україні: правові основи використання та практичне застосування. Методи та інструменти громадянської участі. Активність громадян та ефективність інструментів громадянської участі в Україні.</p>
<p>Пр16 "Громадянське суспільство в дії. Форми, методи та інструменти громадянської участі в Україні" (денна)</p> <p>Громадськість і громадянство. Кейси громадянського суспільства в дії. Форми громадянської участі в Україні: правові основи використання та практичне застосування. Методи та інструменти громадянської участі. Активність громадян та ефективність інструментів громадянської участі в Україні.</p>

9. Стратегія викладання та навчання

9.1 Методи викладання та навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Інтерактивні лекції
МН2	Дослідницька робота
МН3	Мозковий штурм
МН4	Навчальна дискусія / дебати
МН6	Обмін думками (think-pair-share)
МН7	Проектний метод

Методи викладання для формування Soft skills: 1. Навички комунікації формують: участь у дискусіях, підготовка письмових/усних презентацій (покрокові звіти роботи над проектом), участь у публічній презентації результатів реалізації проекту; 2. Лідерство, здатність брати на себе відповідальність і працювати в команді формують: групова робота, проектний метод, участь у конкурсах, наукових симпозіумах тощо; 3. Здатність логічно і системно мислити

формують: критичний аналіз ситуації, критичний аналіз літератури, заповнення аркуша рефлексії роботи над проектом, ведення індивідуального журналу роботи над проектом, підготовка тексту повідомлення (статті, тез, коментарів, тощо); 4. Креативність формують: проектний метод, проблемно-орієнтоване навчання.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 6. Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями. ЗК 7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел ЗК 9. Здатність працювати в команді. ЗК 10.Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК 11.Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК 14.Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій

9.2 Види навчальної діяльності

НД1	Виконання інтерактивних вправ
НД2	Виконання групового дослідницького завдання
НД3	Виконання групового практичного завдання
НД4	Електронне навчання у системах (перелік конкретизується викладачем, наприклад, Google Classroom, Zoom та у форматі Youtube-каналу)
НД5	Підготовка до лекцій
НД6	Робота з підручниками та релевантними інформаційними джерелами
НД7	Підготовка до практичних занять
НД8	Обговорення кейсів

10. Методи та критерії оцінювання

10.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальним критеріям	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$

Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$
---	------------------	------------------

10.2 Методи поточного формативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МФО1 Взаємооцінювання (peer assessment)			
МФО2 Захист презентацій та рефератів			
МФО3 Самостійне виконання студентами ситуаційних вправ на практичних заняттях та їх обговорення.			
МФО4 Розв'язування ситуаційних завдань			
МФО5 Обговорення та самокорекція виконаної роботи студентами			

10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МСО1 Виконання пошуково-дослідного завдання (підготовка, презентація, захист)			
МСО2 Поточні контрольні роботи (проміжний модульний контроль)			

МСО3 Виконання практичного кейсу (підготовка, презентація, захист)			
МСО4 Підготовка електронного портфоліо			

Контрольні заходи:

		Максимальна кількість балів	Можливість перескладання з метою підвищення оцінки
Перший семестр вивчення		100 балів	
МСО1. Виконання пошуково-дослідного завдання (підготовка, презентація, захист)		30	
		30	Ні
МСО2. Поточні контрольні роботи (проміжний модульний контроль)		10	
	2x5	10	Ні
МСО3. Виконання практичного кейсу (підготовка, презентація, захист)		48	
	16x3	48	Ні
МСО4. Підготовка електронного портфоліо		12	
		12	Ні

Підсумковий контроль з дисципліни проводиться у формі диференційованого заліку, який складається з підсумкового письмового опитування з питаннями творчо-аналітичного характеру або тестування; звіту за індивідуальними завданнями та результатами колективної проектної діяльності (Журнал індивідуальної роботи над проектом; публічного захисту результатів виконання проекту/презентація. Замість підготовки електронного портфоліо можуть бути перераховані результати навчання, отримані у неформальній освіті. Процес валідації в системі формальної освіти знань умінь та компетентностей, набутих у неформальній освіті, результати навчання яких підтверджуються відповідним документом: сертифікатом, дипломом, свідоцтвом тощо. Що засвідчує результати участі здобувача освіти у певному освітньому заході неформальної освіти: конференції, конкурсі, олімпіаді, тренінгу, семінарі майстер-класі, стажуванні тощо.

11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

11.1 Засоби навчання

ЗН1	Бібліотечні фонди
ЗН2	Інформаційно-комунікаційні системи
ЗН3	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН4	Програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання, Інтернет-опитування, віртуальних лабораторій, віртуальних пацієнтів, для створення комп'ютерної графіки, моделювання тощо та ін.)
ЗН5	Комп'ютери, комп'ютерні системи та мережи

11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Демократія: від теорії до практики / Г. Берроуз, І. Совсун, С. Буров та ін. Київ: Міжнародна фундація виборчих систем.
2	Демократія: від теорії до практики. Посібник для студентів. Київ: Міжнародна фундація виборчих систем
3	Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака
4	Воронцова Т., Пономаренко В. Життєві навички для активного громадянства
5	Лебідь А.Є. Назаров М.С. Інструменти громадської участі в Україні. Навчально-методичний посібник. Суми: Вид-во СумДУ
Допоміжна література	
5	Діяльність місцевих депутатів та їхніх команд / Г. Когут та ін
6	Правові механізми взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні: історичний досвід і виклики сучасності: наукова записка – Київ
7	Команда команд: нові правила взаємодії у складному світі / С. Маккрістал. Дніпро, 2019
8	Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини – Київ, 2017
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
1	Розбудова спроможних громад // https://rozbudova.org/
2	Прозорі міста // https://transparentcities.in.ua/
3	Freedom House // https://freedomhouse.org/uk